

Een Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*) bij Eijsden en Maastricht

W. Ganzevles

De Bosquetplein 6-7, Maastricht

De Kuifaalscholver is anders dan de Aalscholver *P. carbo* die ook in ons land broedt, slechts een doortrekker en wintergast en dan ook nog een tamelijk zeldzame verschijning langs onze kust (van augustus tot begin juni).

Dat is niet verwonderlijk. Het is een vogel die broedt op de rotskusten van Noordwest- en Zuid-Europa en veelal ook overwintert in die omgeving. Een treklustige soort is het dus niet. Voeg daarbij het ontbreken van rotskusten in Nederland en het schaarse voorkomen is verklaard. De weinige overwinterende Kuifaalscholvers treffen we aan op plaatsen als de Pier van IJmuiden, een 'namaak-rotskust' eigenlijk. Waarnemingen uit het binnenland zijn uiterst schaars en waarschijnlijk gaat

aan het voorkomen aldaar een zware storm vooraf.

Dat zal ook het geval geweest zijn met de vogel die op 21 januari 1984 ontdekt werd bij het grindgat te Eijsden (een zware storm van 13 t/m 15 januari), en twee weken in deze omgeving is gebleven. Het aardige is dat ook hij na enkele dagen op zoek is gegaan naar steniger grond om op te zitten en dat

vond bij de St. Servaesbrug in Maastricht. Hier kon de makke vogel op enkele meters afstand worden geobserveerd, onverstoorbaar met één poot ingetrokken zittend op één van de pijlers van de brug. Bij een andere gelegenheid benutte hij de richel langs de pier tussen genoemde brug en de Wilhelmina-brug. Mogelijk heeft het dier hier ook de nacht doorgebracht.

De bruggen te Maastricht fungeerden dus als roestplaats terwijl gefoura-geerd werd bij Eijsden.

Het exemplaar dat voor het laatst op 3 februari werd waargenomen, was in zijn tweede winterkleed (derde levensjaar dus) en had het begin van een kuif. Het was de derde waarneming voor Limburg.

De spinnenfauna in de vallei van de Bosbeek -Kaalen Haag- te As, Belgisch Limburg

Marc Janssen

Weg naar Ellikom 130, 3578 Meeuwen, België

Twaalf maanden lang werd het genoemde gebied met verschillende vangtechnieken op spinnen onderzocht. Dit resulteerde in de vangst van een kleine vijftienhonderd volwassen spinnen. Deze bleken tot 104 soorten te behoren, verdeeld over 15 families.

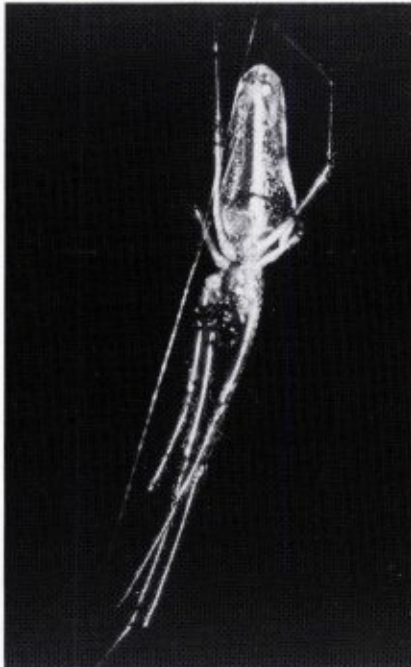
Het onderzochte gebied is gelegen in de deelgemeente Niel bij as (As), heeft een oppervlakte van circa 1,5 hectare en een hoogteverschil van ongeveer 8 meter. Het hoogst gelegen gedeelte is beplant met dennen en lorken. De strooisellaag bestaat enkel uit een dikke laag naalden. De hellingen zijn alle dicht begroeid met voornamelijk haagbreuk, berk, eik, volgelkers en hulst. Ook hier is de bodem voor ongeveer 90% van zonlicht beroofd, zodat er slechts een dikke laag dode blade-

ren aanwezig is. De overige 10% bestaat uit varens, klimop, bramen, brandnetels en grassen. Het vlakke gedeelte naar de Bosbeek toe is erg moerassig, slecht te bemonsteren en heeft een vegetatie van bramen, elzen, typische moerasplanten en zelfs plaatselijke aanplantingen van canadabomen. Door het sterk hellend karakter wordt het regenwater langs een natuurlijke (?) geul afgevoerd naar de verder gelegen Bosbeek.

De vangperiode liep van 15 augustus

1982 tot 15 augustus 1983. Er werden 11 bodemvallen, gevuld met een verdunde formaldehyde-oplossing, uitgezet in 4 verschillende biotopen en maandelijks vervangen. Bij gelegenheid werd het struikgewas met een sleepnet gemonsterd. Tussen maart en augustus 1983 werden 5 boomvallen, gevuld met picrinezuur, opgehangen tegen de stam van een haagbeuk (2x), een eik en een den, op een hoogte tussen 1 en 2 meter.

In de boomvallen werden in totaal 29

Figuur 1. *Tetragnatha* spec.Figuur 2. *Meta* spec.

spinnen verzameld (2% van het totaal), namelijk de soorten *Amaurobius fenestralis* (Stroem), *Agroeca brunnea* (Bl), *Clubiona corticalis* (Walck.), *Clubiona pallidula* (Cl.), *Philodromus cespitum* (Walck.), *Coelotes terrestris* (Wider), *Pachygnatha clercki* Sund., *Entelecara acuminata* (Wider), *Thyreostenius parasiticus* (Westr.) en *Linyphia* (*Nerienne*) *montana* (Cl.). De handen sleepnetvangsten leverden 95 spinnen op (6,5% van het totaal). De resterende 91,5%, 1328 spinnen, werd in de bodemvallen gevangen. De verdeling van de aantallen gevangen spinnen over de soorten is opmerkelijk (tabel I). Ongeveer de helft van alle verzamelde exemplaren wordt gevormd door slechts 4 van de 104 verzamelde soorten. Dit zijn: *Coelotes terrestris* (Wider) met 370 individuen; *Macrargus rufus* (Wider) met 187; *Leptyphantes zimmermanni* Bertkau met 87 en *Pachygnatha clercki* Sund. met 81 individuen. 82 Soorten zijn vertegen-

Tabel I. Soortenlijst van de in de vallei van de Bosbeek gevangen spinnen.

De nomenclatuur is overeenkomstig LOCKET en MILLIOGE (1951-1953), en LOCKET, MILLIOGE en MERRETT (1974). De cijfers tussen haakjes geven het totaal aantal individuen weer.

Amaurobius fenestralis (STROEM) (24)
Heterodictyna flavescens (WALCK.) (3)
Dictyna uncinata TH. (2)
Harpactea hombergi (SCOP.) (4)
Clubiona compta C.L.K. (1)
C. corticalis (WALCK.) (1)
C. germanica TH. (1)
C. pallidula (CL.) (1)
C. reclusa CAMBR. (4)
C. terrestris WEST. (5)
Agroeca brunnea (BL.) (9)
Anyphaena accentuata (WALCK.) (4)
Diaea dorsata (F.) (2)
Oxyptila praticola C.K. (3)
D. trux (BL.) (1)
Philodromus cespitum (WALCK.) (1)
Marpissa muscosa (CL.) (1)
Pisaura mirabilis (CL.) (2)
Pardosa amentata (CL.) (10)
P. lugubris (WALCK.) (9)
P. nigriceps (TH.) (2)
P. proxima (C.L.K.) (1)
Pirata hygrophilus TH. (26)
P. latitans (BL.) (1)
Hygrolycosa rubrofasciata (DHL.) (1)
Trochosa spinipalpis (CAMBR.) (1)
T. terricola TH. (2)
Cicurina cicur (F.) (9)
Coelotes terrestris (WIDER) (370)
Hahnla montana (BL.) (1)
Tegenaria agrestis (WALCK.) (1)
Tegenaria atrica C.L.K. (1)
T. ferruginea PANZER (1)
T. picta SIMON (11)
T. silvestris L.K. (1)

Enoplognatha ovata (CL.) (1)
Robertus lividus (BL.) (7)
Theridion varians HAHN (3)
Ero furcata (VILLERS) (5)
Meta mengi (BL.) (2)
M. segmentata (CL.) (1)
Pachygnatha clercki SUND. (81)
P. degeeri SUND. (1)
Tetragnatha montana SIMON (6)
Araneus angulatus CL. (1)
A. cornutus CL. (1)
A. diadematus CL. (1)
A. sturmi (HAHN) (1)
A. umbraticus CL. (1)
Cyclosa conica (PALLAS) (1)
Zilla diodia (WALCK.) (1)
Entelecara acuminata (WIDER) (7)
E. erythropus (WESTR.) (1)
Erigone atra (BL.) (2)
Dicymbium tibiale (BL.) (6)
Diplocephalus picinus (BL.) (14)
Gonatium rubens (BL.) (1)
Gongyliellum vivum (CAMBR.) (1)
Gonylidium rufipes (SUND.) (2)
Hypomma cornutum (BL.) (1)
Lophomma punctatum (BL.) (25)
Metopobactrus prominulus (CAMBR.) (1)
Micrargus herbigradus (BL.) (18)
Oedothorax fuscus (BL.) (16)
O. gibbosus (BL.) (6)
O. retusus (WESTR.) (15)
O. tuberosus (BL.) (5)
Thyreostenius parasiticus (WESTR.) (1)
Trematocephalus cristatus (WIDER) (1)
Walckenaera acuminata (BL.) (29)

W. cucullata (C.L. KOCH) (10)
W. cuspidata (BL.) (15)
W. furcillata (MENGE) (3)
W. monoceros (WIDER) (1)
W. nudipalpis (WESTR.) (3)
W. obtusa BL. (9)
Agyneta conigera (CAMBR.) (1)
Bathypantes approximatus (CAMBR.) (7)
B. gracilis (BL.) (11)
B. nigrinus (WESTR.) (9)
Centromerus dilutus (CAMBR.) (3)
C. expertus (CAMBR.) (7)
C. prudens (CAMBR.) (2)
C. sylvaticus (BL.) (20)
Diplostyla concolor (WIDER) (9)
Drapetisca socialis (SUND.) (2)
Leptyphantes ericaeus (BL.) (4)
L. flavipes (BL.) (8)
L. mengi KULCZ. (52)
L. minutus (BL.) (5)
L. pallidus CAMBR. (11)
L. tenebricola WIDER (7)
L. tenuis (BL.) (15)
L. zimmermanni BERTKAU (87)
Linyphia hortensis SUND. (3)
L. (Nerienne) clathrata SUND. (1)
L. (N.) montana (CL.) (1)
Linyphia triangularis (CL.) (6)
Macrargus rufus (WIDER) (187)
Microneta viaria (BL.) (19)
Oreonetides abnormis (BL.) (4)
Syedra gracilis (MENGE) (1)
Tapinopa longidens (WIDER) (2)
Taranucnus setosus (CAMBR.) (3)

woordigd door 10 of minder exemplaren en 38 soorten door slechts 1 exemplaar.

De volgende soorten zijn belangrijke vondsten voor Limburg en België:

Harpactes hombergi (Scop.); *Pardosa proxima* (C.L.K.); *Hypomma cornutum* (B1); *Trematocephalus cristatus* (Wider) en *Syedra gracilis* (Menge).

Dankwoord

Met dank aan de Heer Jac. van Ham die dit onderzoek heeft mogelijk gemaakt.

Summary

This paper gives a contribution of the knowledge of the spider fauna of the Bosbeek Valley, Niel bij As, Province of Limburg, Belgium. Important captures for Limburg are: *Harpactea hombergi* (Scop.), *Pardosa proxima* (C.L.K.), *Hypomma cornutum* (Bl.), *Trematocephalus cristatus* (Wider)

and *Syedra gracilis* (Menge).

Literatuur

- DAHL, M., 1931. Spinnentiere oder Arachnoidea, VI. Tierwelt Dtl., 23.
 LOCKET, G.H. en A.F. MILLIDGE, 1951-53. British Spiders I - II. Ray Society, London.
 LOCKET, G.H., MILLIDGE, A.F. en P. MERRETT, 1974. British Spiders III. Ray Society, London.
 REIMOSER, E., 1937. Spinnentiere oder Arachnoidea, VIII. Tierwelt Dtl., 33.
 DAHL, M., 1931. Spinnentiere oder Arachnoidea, VI. Tierwelt Dtl., 23.

Korte mededelingen

Nieuwe vindplaatsen van zeldzame Ereprijsen in Limburg

Op 8 mei j.l. bezocht ik op het spoorwegtraject Roermond-Maastricht verschillende stations, om er voorjaarssoorten te inventariseren voor het derde en laatste deel van de Atlas van de Nederlandse Flora (Rijksherbarium, in voorbereiding). Dit leverde ondermeer een aantal leuke Ereprijs-vondsten op.

Op het stationsterrein van Bunde werden vele honderden planten van de Vreemde ereprijs (*Veronica peregrina* L.) ontdekt. De planten groeien in een plantsoen, met jonge aanplant, langs een parkeerterrein aan de oostzijde van het station. Een flink aantal planten houdt zich zelfs staande tussen de straatstenen van het parkeerterrein. De Wever (1929) meldde de Vreemde ereprijs uit de groentetuin van het klooster te Overbunde, dat zich op circa 300 meter van de nieuwe vindplaats bevindt. Het is goed mogelijk dat de planten van het station Bunde afkomstig zijn van het kloosterterrein te Overbunde, hetgeen zou betekenen dat de Vreemde ereprijs zich al die tijd heeft weten te handhaven in Bunde. Met deze (her)nieuw(d)e vondst in het totaal aantal vindplaatsen in Limburg, na 1950 op drie gekomen (zie: natuurhistorisch Maandblad 73 (4) p. 80-83, Een Amerikaanse *Veronica* in Limburg - J. Cortenraad). Vermeldenswaard is ook het voorkomen van de Gladde ereprijs (*Veronica*

polita Fr.) op het station Bunde. Bij het station van Echt werden enkele honderden exemplaren van de Handjes-ereprijs (*Veronica triphyllos* L.) opgemerkt. Deze soort is de laatste jaren in Nederland sterk in aantal teruggelopen, en wordt met algehele verdwijning uit ons land bedreigd (Weeda, 1984). Deze nieuwe vindplaats in Midden-Limburg is dus een welkome aanvulling.

T. Denters,
 Rijksherbarium
 Schelpenkade 6, Leiden.

Pitrus in een hellingbos

In het Natuurhistorisch Maandblad 73(2) 1984 beschrijft de heer E. Blink een waarneming van Pitrus (*Juncus effusus* L.) in een hellingbos nabij Mheer. Pitrus langs waterkanten, in vochtige, slechte graslanden en op moerassige plaatsen dat is normaal, maar Pitrus in een hellingbos vraagt om een ander verhaal.

De vindplaats was een droog hellingbos waar ook aan de voet van de helling geen planten te vinden waren die op een natte grond wezen. De relatie tussen Pitrus en vocht lijkt dus gestoord te zijn. Dat klopt ook want de plant is een storingsindicator.

In een dynamisch milieu met een fluctuerende vochtigheid voelt de Pitrus zich thuis. Die vochtigheid kan verschillen van kletsnat tot droog, zolang er maar afwisseling blijft. Een hellingbos heeft altijd een min of meer stabiel

milieu met een vrijwel permanente vochtigheidsgraad. In het bos bij Mheer moest dus iets gebeurd zijn. Het meest voor de hand liggende lijkt met dat er bomen gekapt zijn. Door het uitslepen van hout is de bodemstructuur oppervlakkig veranderd. Bij een lemige bodem gaan kuilen en sleepsporen spoedig dichtslibben met als gevolg een oppervlakkige periodieke waterstagnatie. Door het kappen is ook de intensiteit en de spectrale samenstelling van de lichtinval gewijzigd. Voeg hierbij een versnelde humificatie en mineralisatie van organisch bodemmateriaal, dan is het begrijpelijk dat veel (meestal ruderales) planten de storing van de kapvlakte gaan benutten als een nieuwe kiemplaats. De door de heer E. Blink waargenomen andere planten bevestigen dit. Het merendeel van deze planten heeft een voorkeur voor een vochtige bosbodem met een overmaat aan voedingsstoffen (vooral stikstof). Ze worden dan ook veelvuldig op kapvlakten aangetroffen ("Waldlichtungsarten"). Na verloop van tijd zal de succesie van de vegetatie ertoe leiden dat de kapvlakteplanten afnemen en het oorspronkelijke bosmilieu wordt hersteld. Het is jammer dat de waarnemer niets vermeldde over de hoedanigheid van de begroeiing. Ervan uitgaande dat het Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea* L.) in bloei stond, dan kan op grond van deze tweejarige plant worden aangenomen dat er bomen gekapt zijn in de winter van 1980-1981. Het zal me niets verbazen als de Pitrus thans alweer is verdwenen.